VILNIUS

1 – Aukštaičių g. 2;
2 – J. Basanavičiaus g. 10;
3 – Bokšto g. 6;
4 – Bokšto g. 10;
5 – Didžioji g. 3;
6 – Didžioji g. 7;
7 – Dominikonų g. 9;
8 – Gedimino prospektas 4;
9 – Gedimino prospektas 9A;
10 – Gėlių gatvė 2 / Pylimo gatvė 47;
11 – Klaipėdos g. 9;
12 – T. Kosciuškos g. 6, 8;
13 – Liejyklos g. 8;
14 – Lydos g. 3;
15 – Lydos g. 7;
16 – Maironio g. 1;
17 – Maironio g. 19;
18 – Maironio g. 27A;
19 – Paupio g. 50;
20 – Pylimo gatvė 17;
21 – Pylimo g. 18;
22 – Raugyklos gatvė 3;
23 – Sodų g. 6;
24 – Strazdelio g. 1;
25 – Šiltadaržio g. 4;
26 – Šv. Stepono g. 12;
27 – Šv. Stepono g. 25;
28 – Trakų g. 1;
29 – Vilniaus g. 37;
30 – Žygimantų g. 12

Tautvydas Bajarūnas

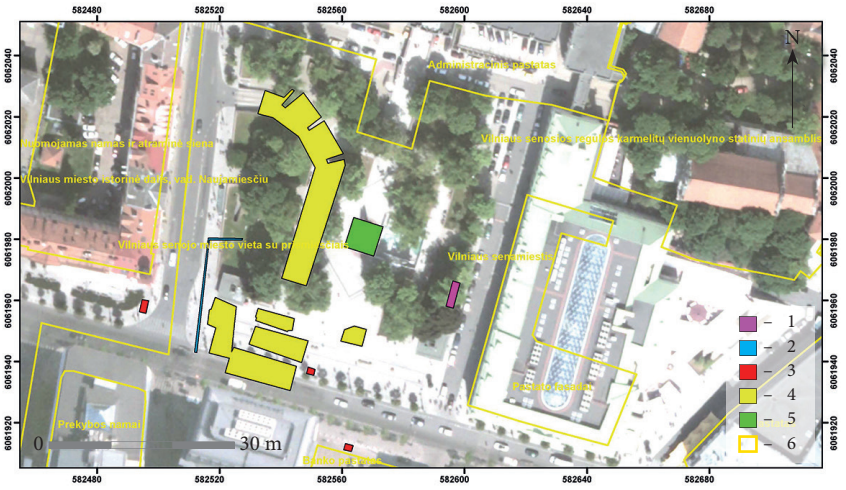
Gedimino prospektas 9A

2018 m. TO atliko detaliuosius tyrimus Gedimino prospekte 9A. Tirtas sklypas yra Vilniaus senojo miesto ir priemiesčių archeologinės vietovės (UK 25504) teritorijos ŠV dalyje, Vilniaus senamiesčio (UK 16073) V dalyje. Į ŠR nuo tirtos vietos stovi XVI–XVIII a. veikęs Vilniaus senosios regulos karmelitų vienuolynas. 1737 m. datuojamame J. G. M. Fiurstenhofo plane aplink bažnyčią parodyti kompaktiškai išsidėstę namai.

Aptariamojo sklypo teritorijoje, Gedimino prospekte ir dabartinėje V. Kudirkos aikštėje, atlikti gana didelės apimties archeologiniai tyrimai rekonstruojant Gedimino prospektą ir statant požeminę automobilių stovėjimo aikštelę. Bene didžiausios apimties ir artimiausi archeologiniai tyrimai vykdyti 2002 m. tuometinėje Savivaldybės aikštėje ir Gedimino prospekto atkarpoje tarp Vilniaus gatvės ir Gedimino prospekto 11 vadovaujant archeologui S. Sarcevičiui. Ištirtas 787 m^2 dydžio plotas. Archeologinis sluoksnis koncentravosi tirtosios teritorijos V dalyje, arčiau Vilniaus gatvės trasos. Šioje vietoje kultūrinis sluoksnis buvo 2–2,4 m storio, o ankstyvų perkasimų vietose – 3,5 m. Tyrimų metu aptikta XV–XIX a. datuotų statinių fragmentų: XVI–XVII a. I pusės datuojamos šildymo krosnies liekanų, XV–XVI a. I pusės medinio pastato pusrūsio liekanų, XVI a. ir XVI–XVII a. datuotų rūsių su akmenimis grįstomis grindimis liekanų, XVIII a. II pusės – XIX a. I pusės mūrinių pamatų. Nurodoma, kad aptikta XV a. datuotų radinių, o intensyviausia veikla vyko XVI a. II pusėje – XVII a. I pusėje, kai vietovėje suformuotas Vilniaus kelias

1 pav. Tirtų vietų situacijos planas: 1 – 2018 m. detaliųjų tyrimų vieta; 2 – 2000 m. D. Luchtanienės žvalgymai; 3 – 1999 m. V. Vainilaičio žvalgomieji tyrimai; 4 – 2002 m. S. Sarcevičiaus tyrimai; 5 – 2007 m. I. Kaplūnaitės detalieji tyrimai; 6 – NKVR saugomų teritorijų ribos. T. Bajarūno brėž.

Fig. 1. Situation plan of the investigated locations: 1 – 2018 excavation site; 2 – 2000 survey by D. Luchtanienė; 3 – 1999 evaluation by V. Vainilaitis; 4 – 2002 investigation by S. Sarcevičius; 5 – 2007 excavation by I. Kaplūnaitė; 6 – boundaries of the NKVR protected territories.

(gatvė), kuris XVI a. pradžioje sujungė miesto gynybinės sienos Vilniaus vartus su tiltu per Nerį, minimu laikotarpiu pastatytu netoli dabartinio Žaliojo tilto. Nurodoma, kad tirtosios teritorijos R dalyje didelė dalis kultūrinio sluoksnio yra nukasta. Visgi arčiausiai numatytosios tirti vietos tirtame plote 3 aptikta XVI a. datuotos ūkinės duobės liekanų. Tiriant ūkinės duobės užpildą aptikta daug keraminių dirbinių fragmentų, datuotų XVI a (*ATL 2002 metais*, 2005, p. 224–225).

2018 m. detalieji archeologiniai tyrimai atlikti vietoje, kur planuota statyti iki 3,5 m įgilintą atliekų ir antrinių žaliavų surinkimo konteinerių aikštelę. Čia ištirta 8,5x2,5 m dydžio perkasa (21,25 m^2) (1 pav.). Stebint archeologui, mechanizuotai nukasti dalyje perkasos esantys iki 1 m storio archeologiškai nevertingi sluoksniai. Po jais buvo 40–60 cm storio rausvo molio sluoksnis su stambiomis ir smulkiomis griuvenomis, XVII–XVIII a. datuojamais radiniais.

2 pav. Perkasos bendras vaizdas ištyrus iki įžemio. T. Bajarūno nuotr.

Fig. 2. General view of the trench after reaching sterile soil.

Perkasos P dalyje po šiuo sluoksniu išryškėjo 10–20 cm storio šviesiai rudo smėlio su degėsiais sluoksnis. Po jais slūgsojo 10–30 cm storio šviesiai pilko smėlio kultūrinis sluoksnis su XVI–XVII a. datuojamais radiniais. Po šiais sluoksniais 1,3 m gylyje buvo geltonas smėlis – įžemis (2 pav.). Įžemyje išryškėjo 5 įgilinti objektai ir 3 vėlyvi perkasimai, susiję su betoniniu atitvaru ir komunikaciniais darbais. Du pailgi objektai: *rąstas 1* ir *rąstas 2* turbūt susiformavo sutrūnijus medienai ir atspindi čia stovėjusio pastato ar kito medinio statinio kontūrą. Iš 1737 m. Vilniaus miesto plano žinome, kad šioje teritorijoje šalia buvusio Vilniaus senosios regulos karmelitų vienuolyno stovėjo pastatai, kuriuose gyveno karmelitų jurisdikcijos miestiečiai. Vis dėlto teigti, kad šie objektai yra susiję būtent su tais pastatais ar vienu kuriuo konkrečiu pastatu, neturint detalesnės informacijos, negalima. *Objektas 2* buvo įgilintas 1,1 m nuo įžemio paviršiaus. Jo užpilde buvo permaišytas gruntas: šviesiai pilkas smėlis, molis ir geltonas smėlis. Jame aptikta XVII–XVIII a. datuojamų radinių. Šis objektas greičiausiai yra susijęs su tuometine ūkine duobe. *Objektas 3* yra priglu-

dęs prie perkasos V sienelės, įgilintas 90 cm nuo įžemio paviršiaus. Šio objekto užpildą sudarė 20–25 cm storio baltas smėlis, po kuriuo slūgsojo 60–70 cm storio permaišytas pilkas smėlis, kuriame aptikta XVIII–XIX a. datuojamų radinių. Šio objekto paskirtis nenustatyta.

Apibendrindami tyrimų rezultatus, galime teigti, kad tirtoje vietoje, 1–1,1 m gylyje yra išlikęs 10–30 cm storio archeologinis (kultūrinis) sluoksnis, kuris pagal jame aptiktus archeologinius radinius galėtų būti datuojamas XVI–XVII a. Taip pat pasiekus įžemį išryškėjo įgilintos struktūros (*r*ąstas *1, r*ąstas *2, objektas 2, objektas 3*). *Rąstas 1* ir *r*ąstas *2* galimai yra XVIII a. šioje teritorijoje stovėjusio pastato liekanos. Įgilintos struktūros datuojamos įvairiai, nuo XVII iki XIX a. Tyrimų rezultatai leidžia teigti, kad sklypo Gedimino prospekto 9A R dalyje yra išlikęs archeologinis sluoksnis.

Gedimino Ave. 9A

In 2018, the TO conducted an excavation (one 8.5 x 2.5 m trench totalling 21.25 m^2) at the planned site of a bank of underground (up to 3.5 m deep) waste and recycling bins at Gedimino Ave. 9A (Fig. 1). A surviving 10–30 cm thick cultural layer, which dates to the 16th–17th centuries, based on the finds, was recorded at a depth of 1–1.1 m at the investigated location. Reaching sterile soil revealed four archaeologically valuable sunken structures: timbers 1 and 2 and objects 2 and 3. The timbers are perhaps connected with the remains of a building that stood on these grounds in the 18th century. The sunken structures date to various periods: from the 17th to the 19th centuries (Fig. 2).

Tautvydas Bajarūnas

Maironio gatvė 27A

2018 m. TO atliko žvalgomuosius tyrimus Maironio g. 27A. Šioje teritorijoje numatoma rekonstruoti čia esantį techninės paskirties pastatą – siurblinę, įrengti naujų inžinierinių tinklų atkarpas (1 pav.). Archeologiniai tyrimai šiame sklype, tada vadintame Tiesos g. 19/26, pirmą kartą atlikti 1983 m., vadovaujant archeologui Stasiui Patkauskui (*LIIR*, f. 1, b. 1423). Sumanius statyti šiluminę vandens siurblinę, statybos vietoje atlikti žvalgomieji archeologiniai tyrimai. Siekta išsiaiškinti būsimos statybos teritorijoje esančio kultūrinio sluoksnio vertę, storį, ruošiantis kitame archeologinių tyrimų sezone atlikti detaliuosius archeologinius tyrimus. Ištirtos septynios įvairaus dydžio žvalgomosios perkasos. Tyrimai vyko tuomet sklypo vietoje buvusiame terasuotame šlaite, tad jas stengtasi išdėstyti taip, kad jos apimtų beveik visą sklypo teritoriją, o jas ištyrus būtų galima padaryti suvestinį šlaito pjūvį. Žvalgomųjų tyrimų metu ištirtas 81,4 m^2 plotas. Nustatyta, kad per būsimos statybos teritoriją eina miesto gynybinė siena. Buvo išlikusi tik apatinė šios sienos pamatų dalis, akmenų ir plytų mūro fragmentai. Mūro liekanos iki 2,15 m pločio, 1,25 m aukščio. Tyrimų vadovo teigimu, archeologinis sluoksnis susiformavo tik nuo gynybinės sienos į miesto pusę. Ankstyviausi žmogaus veiklos pėdsakai tirtojoje vietoje siekia XIV a. Tirtoje perkasoje 1 aptiktas akmenų grindinys, apardytas statant medinį vandentiekį iš dviejų lygiagrečių vamzdžių. Vamzdžiai nuolaidėjo šlaito kryptimi. Didesnės apimties tyrimai atlikti 1984 m. (*LIIR*, f. 1, b. 1422). Šių tyrimų metu ištirtos trys įvairaus dydžio perkasos, bendras 180 m^2 plotas. Aptikta miesto gynybinės sienos ir barokinio rūsio liekanų,